

Sommersted Latinscole.

Af Dr. phil. **T. O. Acheia**, Haderslev.

I Aaret 1680 var Peter Wøldike blevet Konrektor i Haderslev.¹⁾ Af hans Kaldsbrev skal her anføres: »In Nahmen Dero zu Dennemarck Norwegen Königlicher Majestät wird hiermit und kraft dieses der wohlehrenveste und wohlgelahrte Herr Petrus Wöldicke zum ConRectore der königlichen Schule alhier zu Hadersleben vociret und bestellet . . . und weil er seine studia ad altiora gerichtet, dem Grossen Gott in seiner Kirche dermahleins zu dienen, so versprechen Wir ihm, so viel uns möglich ist, dass wann er in X oder XII jahr seinem Schullampt treulich und fleissig vorgestanden, wir oder unsere Successores bey ihrer Königlichen Majestät ihme behülflich seyn wollen, dass er zum heiligen Predigamt könne befodert werden. . . .«

Skønt der i hans Kaldsbrev stod, at han skulde faa et Embede som Præst efter 10 til 12 Aars Tjeneste, saa syntes han ikke om at blive saa lang Tid i Skolens Arbejde, han kunde nok tænke sig et Liv med Kone og Børn. Dette var umuligt under de smaa Kaar i Byen, hvorunder Konrektorerne i Haderslev levede efter den forfærdelige Krigstid. Huset, som Hertug Hans havde bestemt til Konrektorens Bolig,²⁾ var ødelagt, Byen kunde eller vilde ikke bygge et nyt³⁾, og i Erstatning fik Konrektoren blot 8 Mark.

Wøldike søgte derfor allerede i 1682 et Præstekald. Forældrene var imidlertid godt tilfreds med ham og søgte at beholde ham, og Christian V opfyldte da paa en Maade begge Parters Ønske, idet han $\frac{2}{5}$ 1682⁴⁾ gav Wøldike en »Ekspektance« paa det første efter tre Aar vakantblivende Pastorat i Amtet, saaledes at han i de første Aar altsaa vedblev at være Konrektor.

¹⁾ Udkast i Kirkearkivet, dateret Had. Anno 1680. Ogsaa benyttet ved Udfærdigelsen af Konrektor Dreyers Kaldsbrev 1685 — jævnfør P. T. 1921, Side 131; en Kopi af Dreyers Kaldsbrev findes i Skolearkivet.

²⁾ Original i Skolearkivet, dateret $\frac{16}{4}$ 1571. R. Dipl. 2729, hvori nævnes »dem Conrectorj dass haus vff dem Kirchhoue« — jævnfør P. T. 1921, Side 118, hvor der dog er anført Aar 1572.

³⁾ Grunden blev $\frac{8}{11}$ 1671 solgt af Borgmester og Raad til Borgmester Gottfried Schumacher. Skøde (original og Genpart) i Raadstuearkivet Acta XI, 1 Bilag. — Jævnfør Magistratens Skrivelse til Amtmanden 1703, Acta XIII, B. 21, og Relationsprot. for 21. III. 1725, samt 1738, Side 449.

⁴⁾ Ikke 1683 som hos Rhode, ejheller efter to Aars Forløb, thi Kopi i Statsarchiv Kiel Acta A XVII, 797 viser, at Kongen krævede, at han »seinen Conrektorat bey ermelter Schulen noch d r e y Jahr wird vorgestanden haben.«

Peter Wøldike var da 29 Aar gl. og havde da allerede et Liv med mange mærkelige Hændelser at se tilbage paa. Han var født 1654 i Ahrensberg Præstegaard, der laa i en lille Landsby paa en Ø i den smalle, lange Drewen-Dam i det sydlige Mecklenborg¹⁾. Som Søn i en lærd Familie²⁾ havde den unge Peter ogsaa stor Lyst til Læsning. Den gik saa vidt, at han som Student næsten altid levede af Professorernes Naade, idet han ikke havde Lyst at antage Børn »i Information«, som andre Studenter gjorde den Gang, men af Trang til at lære Verden at kende, rejste han fra By til By, fra Land til Land.

Han havde besøgt Skolerne i Wesenberg, Güstrow i 5 Aar, Stralsund i 2 Aar og Danzig, blev derefter indskrevet i Universitetet i Königsberg³⁾ $\frac{9}{10}$ 1675⁴⁾, senere i Wittenberg, siden gik han til Holland og England. I England maatte han lide stor Nød, og kom tilbage til Wittenberg. Der var han nær kommen i Militærtrøjen. I Byens Port blev han opsnappet af Hververe, men da disse vilde bringe ham til Kommandanten, mødte de en af hans gamle Venner, der rev Wøldike ud af deres Magt og viste sig slagfærdig i Ordets egentlige Betydning. Kort efter, i 1680, blev han, som alt nævnt, ansat som Konrektor ved Skolen i Haderslev, hvor han 1682 fik det omtalte Expectancebrev.

I 1684⁵⁾ døde Sognepræsten i Sommersted H a n s J a k o b s e n B u c h⁶⁾. Saa fik Wøldike dette Kald — større var hans Lykke ikke, siger Rhode —, idet han $\frac{28}{12}$ 1684 tilskrev Kongen herom, skønt Fristen da ikke var udløbet, og blev bønhørt. $\frac{1}{10}$

¹⁾ Wilhelm Raabe: Mecklenburgische Vaterlandskunde 2den Udgave ved Gustav Quade I 1894, Side 1135 ff.

²⁾ Ret udførlige Oplysninger om hans Forfædre og Ungdom i Giessing: Jubellarere I, 529 ff. (1779). — Jævnfør Peter Wøldicke: Sammlung Neun Heiliger Reden 1763, Side 237 ff.

³⁾ Biografi af Sønnen sendt O. H. Møller I. VI. 1747 (Staatsarchiv Kiel MS 174).

⁴⁾ Univ. Matr. udgivet ved Georg Erler i Publikationen des Vereins für die Geschichte von Ost- und Westpreussen I (1908), II (1912), III (Register 1917). II, 87: »Woldeke Pe., Arensberg Megapolitanus.«

⁵⁾ Ikke 1685 som hos Rhode: Samlinger til Haderslev Amts Beskrivelse 1775 Side 253 ff. Wøldike skrev: »Eure Königliche Majestät ist so gnädig gewesen, dass Sie vor drittelhalb Jahren mir durch einen königlichen Gnaden-brief allergnädigst die exspectanz ertheilet, auff ein Pastorat im Ampte Hadersleben, so nach drey Jahren, von dem alsdan zuerst vaciren würde.« Sommersted 28. XII. 1684. Vedlagt er en anbefaling fra Provst Christoph Krahe. 6. 1. 1685 befaler Kongen Generalsuperintendenten Dr. Schwartz at examinere og ordinere Wøldike (som saavidt vides er den eneste i Tyskland fødte Landsbypræst, som inden 1864 er blevet ansat i Haderslev Provsti). Originaler i Staatsarchiv Kiel A XVII. 797.

⁶⁾ Sognevinde ved hans Vokation 9. VIII. 1646 i Raadstuearkivet, Acta Haderslebiensia V, 22.

1685 ægtede¹⁾ han sin Forgængers Datter *Catharina Magdalena Buch*.

Med hende fik han 10 Børn, af hvilke 5 Sønner blev voksne, og som Rhode siger: »Saa lille Wøldikes Embede var, saa store blev hans Sønners.« *Andreas* blev Biskop i Viborg, *Johannes* Præst i Odense, *Peter* Faderens Efterfølger i Sommersted og senere Provst i Haderslev, *Jørgen* Rektor ved Frederiksborg Skole og *Markus* Professor i Teologi ved Københavns Universitet.

Om den sidste hedder det i »Dänische Bibliothek« 1738²⁾, at han til Lærer havde den salige Herr Peter Wøldike, Præst i Sommersted »einen recht grossen Schulmann unserer Zeiten den wir mit niemand besser als mit den berühmten Mich. Neander vergleichen können«. Og jeg tænker, at Børnenes Skæbne giver et godt Vidnesbyrd om Faderens Dygtighed.

I Begyndelsen var Wøldike vistnok selv ikke rigtig tilfreds i Sommersted. I en latinsk Ansøgning, dateret »Sommerstedæ Ao 1687 d. 18. Febr.« klager han³⁾: »Quam sit miserum, miseræ non adsuevisse, ex tranquillo Hatterslebiensis Scholæ portu, in dubium hoc Sommerinæ ecclesiæ salum⁴⁾ conjectus, non sine gemitu paulatim disco«, men efterhaanden som hans Børn voksede til, er han blevet mere og mere tilfreds.

Samtidig med, at han underviste sine egne Børn, sendte efterhaanden adskillige Folk i Haderslev og andetsteds deres Børn til Sommersted, hvor de fik Undervisning og Bolig i Præstegaarden. De første, der med Sikkerhed kan paavises som dimitterede af Wøldike, er Sønnen *Andreas* i 1702, men i Aarene 1697—1699 vides han tillige at have undervist en Søn af en Nabopræst. Efterhaanden blev Antallet, som den efterfølgende ikke fuldstændige Fortegnelse over Dimitterede fra Skolen viser det, større og større.

Sønnen *Peter* forlod i 1712 tyve Aar gammel sit Barndomshjem for at studere Teologi, og kom 1722 tilbage for at være Faderens Medhjælper i Skolevirksomheden. Det vides, at fem af Sønnerne ved denne Lejlighed besøgte Hjemmet, medens den sjette Søn, *Jacob*, i 1716 til Forældrenes store Sorg var død i Wittenberg som

¹⁾ Aastrup Kirkebog meddeler: 1685: »d. I. 8 br. Nuptiæ Dn. Petrj Wöldicke Pastoris zu Sommersted.« Samme Dato har Giessing Jubellærere I, 531, med en Del Oplysninger om hendes Forfædre.

²⁾ *Zweites Stück* (1738) S. 420. Sammenligningen med *Michael Neander* (1525—1595) er helt passende, idet *Neander* var Forstander af en stor Kostskole i Iffeld.

³⁾ Original i Raadstuearkivet Acta XIII B 18.

⁴⁾ Den urolige Sø i Modsætning til Havnen, den vel sikrede Skole i Haderslev.

Student. Faderen var ved denne Lejlighed 68 Aar gammel, men døde allerede 3 Aar efter, og blev begravet 1725 $\frac{1}{2}$.¹⁾

Han fik da Sønnen, den unge Peter Wöldike, til Efterfølger baade som Præst og Lærer. Thi Elevernes Forældre ønskede ingen Afbrydelse i Undervisningen. De bad den unge Præst om at fortsætte i sin Faders Spor, og han opfyldte deres Ønske med stor Glæde og for mange Børns Vedkommende med et særdeles godt Resultat. Især hans Kundskaber i Latin og Græsk blev meget rost. I over 26 Aar har han med stor Flid og Energi fortsat sit Arbejde, aarligt underviste han 20 til 26 unge Mennesker, alle med meget forskellige Kundskaber og Evner og i forskellige Alder²⁾. Han havde i det hele efter samtidiges Udsagn over 100 Elever. Eleverne kom ikke blot fra Haderslev Amt, men langvejs fra, vi finder f. Eks. Børn fra Helsingør, men Hovedparten er fra Østkysten af Jylland. Først 1750, da Peter Wöldike den yngre blev Provst i Haderslev, sluttede denne betydelige Privatskole³⁾.

Det er klart, at denne Skole var en betydelig Konkurrent til Latinskolen i Haderslev. Allerede i 1712 sendte derfor sidstnævnte Skoles Rektor Conrad Michael Overbeck⁴⁾ et Bønsskrift til Amtmand Christian Detlef Reventlow og udvirkede, at Amtmanden skrev til Provst Stichelius, at han skulde sørge for, at Skolen i Haderslev ikke blev ødelagt: »Weil die Schule nicht bestehen kan, ohne dass die Jugend aus der Stadt und Amte, und insonderheit die, welche

1) Aastrup Kirkebog 1725: »d 1 feb: Sepultus est Dn: Petrus Woldicke Pastor emeritus Sommerstedensis.« Den af Rhode angivne Dødsdag, 31te August 1725, er gal, men 31. August 1725 blev Sønnen hans Efterfølger.

2) Aastrup Kirkebog 1736, 14. VIII ved Provst Arend Fischers Begravelse: »Nach der Leichpredigt hielt Hr Peter Wöldicke aus Sommersted in der Kirchen die abdanckung in lateinischer Sprache memoriter.« Anton Friedrich Büsching fortæller om ham i »Beyträge zur Lebensgeschichte denkwürdiger Personen« VI (1789) S. 228: »Als ich zu Hadersleben von dem Postwagen gestiegen war, begab ich mich erst zu dem Probet Peter Wöldicke, und nachden ich mich mit demselben über den Zustand der theologischen Gelehrsamkeit in Kopenhagen unterredet hatte . . . (1754).

3) Kaldsbrev som Provst dat. 19. X. 1750 i den Neuhöffelske Samling V 321/7, som Præst ved Fruekirke af samme Dato, astds. V 329/333. Til hans Evner havde Provst Joh. Tychsen allerede tidligere lagt Mærke, thi i en »Catalogus translocandorum« fra omtrent 1739 staar som Nr. 1: »der gelehrte und begabte Petrus Wöldicke Pastor in Sommerst.« (Løst Blad i Protocollum consistorii examinatorii 1732—77, Kirkearkivet).

4) Se P. T. 1921 S. 126 ff., hvor Citat Side 127, Linie 1 f. o.: »rect. 29« skal rettes til »rect. 24«, hvorefter den følgende Sætning udgaar. Hans Moder hed Anna Elisabeth Zimmermann, hendes Bryllup fandt Sted 15. IV. 1675 (Ligtale i Kirkearkivet, Acta 7 c), og hun var Datter af Rektor i Lüneburg Mag. Nicolaus Zimmermann — jævnfør Görge & Nebe: Geschichte des Johanneums zu Lüneburg (1907) Side 35, 74.

schon hiesige Schule frequentiret, bey derselben bleiben, als wird der Königl. H. Præpositus darüber gelieben zu halten, indehm der H. Pastor zu Sommerstedt auff der Art, zugleich mit der Schule subsistiren kan¹⁾. Men Provsten tav eller gav Fortrøstninger, han havde ligesom Borgmestrene nemlig selv en Søn der.

I 1713 tordnede Rektor Overbeck i en Tale, han holdt i Skolens Festsal, mod Skolens Fjender og truede dem med Ødelæggelse: »Regium hoc lyceum, tantorum virorum auctoritate munitum, omnes malevolorum vuculas retundet, æmulum contemnet invidiam eorumque ex manibus extorquebit falcem huc usque in suam messem temere immissam²⁾).

Rektorens Ord rettede intet; gamle Wøldike blev ved med sin Latinundervisning, »Eine lateinische Schule en miniature« kalder E. Lautrup³⁾ den, og der var til Tider over 20 Elever.

1725, da Faderen var død, og Sønnen fortsatte med Undervisningen, sendte Lærerne et nyt langt Bønskrift til Amtmanden, som giver særdeles gode Oplysninger om Sommersted og Haderslev Skoler. Bønskriftet er dateret 18/9 og lyder: ⁴⁾.

Untherthanigste Supplique an Ihre Hoch-Gräfliche Excellence zu Reventlau, Abseiten der sämtl. Schul-Collegen zu Hadersleben, Um Hemmung der dem Aufnehmen der Haderslebischen Schule in Wege stehenden Hindernissen: bevorab der Sommerstedtischen Winkel-Schule. . . .

Die Haupt-Uhrsache des Verfalls und der abnehmenden frequency ist sonder einigen Zweifel die Sommerstädtische Neben-Schule, welche von der Zeit an, da sie errichtet worden, hiesigem Trivial wider den klaren Buchstab der fundation, den grössten Schaden gethan und noch diese Stunde zu thun nicht aufgehört. Der neulich verstorbene H. Pastor Wöldicke hatte

1) dazu die bequeme Gelegenheit, dass er von hiesigem Conrectorat zur dortigen Pfarre vociret wurde, da er dann einen grossen numerum seiner damahligen Schüler mit sich hinaus führete, welche folglich als eine in Gang gebrachte Flut, mehrere nach sich gezogen. Wie hernach

2) die vornehmsten der Stadt, als der seel. H. Præpositus und die Herren Bürgmeister ihre Söhne gen Sommerstädt santen, veruhrsachte deren Autorité, dass andere desto fleissiger blind-

1) Ikke bevaret, men citeret i Bønskrift af 1725, se Note 4.

2) Overbeck: Oratio de officio Discipulorum 1713 (Skolearkivet). Den sidste Talemaade er maaske taget fra Ciceros »Tusculanæ disputationes V 23, 65, hvor Cicero (ed. C. F. W. Müller pag. 448) om den af ham opdagede Archimedes Grav i Syrakus siger: »Immissi cum falcibus multi purgarunt et aperuerunt locum.«

3) Lautrup: Chronik und Monographie der Stadt Hadersleben (1844), Side 75.

4) Acta Haderslebensia V Nr. 75 a i Raadstuearkivet.

lings nachfolgeten, in Meinung weil solche Leute die Neben-Schule wählten, so müste die dortige information besser seyn. Ja einige machten gar eine pique d'honneur draus, dass sie eben wohl das Vermögen hätten ihre Söhne in Sommerstädt zu halten. Da auch

3) der seel. H. Past. Wöldicke, in dessen Fusstapfen nunmehr sein Sohn, der junge H. Pastor tritt, sich in den Ruff gesetzt, dass er die Knaben von dem frühen Morgen an biss in den späten Abend, in ihren lectionen exercire, welches sich also in öffentlichen Schulen, und da wir die Kinder nicht im Hause haben, nicht thun lässt, weil uns gewisse Stunden angewiesen sind; wiewohl wir in derselben unsern Schülern schon so viel zu thun vorgeben, dass sie nicht Ursache haben, zu Hause müssig zu seyn, so giebet doch jenes, vielen der Sache unkündigen an die Hand zu glauben, dass bey einer solchen vorgegebenen unaufhörlichen Aufsicht, die Knaben nothwendig besser zunehmen müssen. Da sie vielmehr bedenken solten, dass der Mann ja auch, als ein Mensch, zu seiner Erquickung einige Stunden werde nehmen, ja zu Abwartung seines Predig-Amts, und Sorge für so viel Seelen, wo er sonst derselben gebührlich vorstehen wil, viele Zeit werde abbrechen, und der Information entziehen müssen: es also daselbst unmöglich so richtig, als in einer ordentlich eingerichteten Schule hergehen könne. Wie sich dann auch im Wercke selbst erfinden würde, wan diejenigen, so von uns nach Universitäten dimittirt werden, mit denen, so aus der Sommerstädtischen Schule kommen, compareret werden solten, dass jene nicht allein diesen leicht die Wage halten, sondern auch dasjenige mit aus unserer Schule nehmen, was diese erst auff Academies zu erlernen anfangen müssen. Da sie dann wenn ihnen die Augen geöffnet werden, zu erkennen beginnen, wie wehning sie der vorgegebenen unnachlässlichen Aufsichtgebessert sind. Ja es habens einige noch ehe sie auf Universität gezogen erkannt, und sich deswegen von Sommerstedt in unser Information zu guten Vortheil ihrer Studien begeben. Wan inzwischen

4) einige Eltern sind denen es beschwerlich fällt, auf ihre Kinder, wie doch ihre Schuldigkeit ist, zu Hause selber Aufsicht zu haben, vermeinen sie derselben sich nicht besser, als durch die Sommerstedtische Schule entschütten zu können. Denn ob sie zwar nicht wissen, wie es daselbst, sonderlich, wenn d. H. Pastor Amthalber nicht zugegen ist, unter so vielen Kindern zugehe, sind sie doch schon damit vergnügt, dass ihnen hievon nichts vor Augen und Ohren kommt, und achten solcher Gestalt die ihrigen gar gut verwahret zu seyn. Wie dann im Gegentheil

5) auch wohl einige Eltern sich gefunden, welche, wann man ihren Söhnen nicht diejenige Freiheit und exemption verstatten wollen, so sie prætendiret, oder sie in ihrem Unfug gestrafft, oder wann man sie nicht gleich nach ihrer caprice von einer classe zur andern translociret, solches für einen tort aufgenommen, und deswegen die Sommerstedtische Schule wehlen zu wollen, sich verlauten lassen. Woraus aber

6) tens) andres nicht entstehen kan, als eine schädliche Hemmung unser Schul-disciplin, als welche nur durch eine egale administration zu führen ist, und dennoch bey so mangerley

(sic!) Unterschied der Gemüther, da einige ihre Kinder lieber scharff, Andere gelinder wollen gehalten wissen, unmöglich nach eines jedes Sinn kan eingerichtet werden. Zwar

7) hat die Schule den daher entstehenden Schaden, anfangs in den ersten Jahren, nicht so gar merklich empfunden, als noch die meisten Bürger ihre Kinder zur *Latinität* anzuhalten Belieben trugen, und also der Abgang der nach Sommerstedt entwichenen desto leichter kunte verschmertzet werden; wiewohl die Klagen über die abnehmende *frequenz* von der Zeit her angegangen sind. Hingegen itzt da der mehrere Theil der Bürgerschaft ihre Kinder so fort zur Feder oder zur Kaufmannschaft, oder einer andern *profession appliciren*, wie dann itzt nicht über 6 aus den Bürger-Söhnen der gantzen Stadt, die hiesige Schule *frequentiren*, muss nothwendig der *coetus* bald verschmelzen, wann aus so wehniger Anzahl, auch nur wehnige abgehen.

8) Es haben zwar bereits im Jahr 1712 Eurer Hochgräflichen *Excellence* H. Vater, unser gnädigster Herr, auf mein des *Rectoris* und meiner damahligen *Collegen* unterthänigstes *suppliciren*, ein nachdrückliches *rescript*, *sub dato Hadersleben d. 1 Augusti A. 1712* an den damahligen Herrn *Præpositum Stichelium* ergehen lassen. Dieses lauts: »Weil die Schule nicht bestehen kan, ohne dass die Jugend aus der Stadt und Amte, und insonderheit die, welche schon hiesige Schule *frequentiret*, bey derselben bleiben, als wird der Königl. H. *Præpositus* darüber gelieben zu halten, indehm der H. *Pastor* zu Sommerstedt auff der Art, zugleich mit der Schule *subsistiren kan*«, welches Hochgräfl. *rescript* auch damahls so fort dem Herrn *Præposito* von dem sämtlichen *Collegio* gebührend *insinuiret*, und überliefert ist mit Bitte, solches zur *execution* zu bringen. Es ist aber ungeachtet der von dem Herrn *Præposito* geschehenen Vertröstungen, einen Weg wie den andern verblieben, und hat sich der H. *Pastor* *Wöldicke* so wehnig davon gekehret, dass er vielmehr seinen *numerum* zu vermehren und mannigmal denselben über 20 zu bringen beständig fortgefahren. Nun hätte man

9) wohl gehoffet, es würde, nachdem oftgedachter H. *Pastor* *Wöldicke* fürm Jahr verstorben, der unbefugte Eingriff endlich einmahl aufhören, wie dann sein Sohn, der itzige H. *Pastor*, bey Antritt seines Amts, sich an unterschiedlichen Orten herausgelassen, Er wäre gar nicht willens mit der *Information* der Kinder zu *continuiren*, massen er die Sorge für so viel ihm anvertraute Seelen für so schwer and wichtig erkannte, dass er alle seine Kräfte daran würde zu wenden, und nicht Ursache haben, ausser seinem Amte Arbeit auff sich zu laden: welches in der That eine löbliche, und Gewissenhaftem *Prediger* wohlanständige Erklärung gewesen, und wäre zu wünschen, dass er in solchen Gedanken beharret; Aber es ist zu bedauern, dass das *Interesse* auch zuzeiten ein sonst wohlgesetztes Gemüht von seinem guten Vorsatz abwendig machen kan. Denn er treibet es itzt ebenso starck wie sein seel. Vater, und fraget wehnig darnach wie sehr wir gleich darunter leiden müssen. Wann auch

10) wohlgeachter H. *Pastor* etwa einwenden mag: Er halte keine öffentliche Schule, sondern er halte nur Kostgänger in

seinem Hause, die er dabey *privatim informire*, und meinet es könne ihm solches nicht gehemmet werden, so hat doch diese Ausflucht gantz keinen Grund. Dann, hält er gleich keine öffentliche Schule, so hält er doch eine Neben- und Winckelschule, und solches wider den klaren Buchstab der *fundation* als in welcher ausdrücklich versehen, dass alle Winckel-Schulen wodurch dieses *Triviale* möchte geschwächt und verhindert werden, verbotten und abgeschafft seyn solten. Kostgänger zu halten würde ihm, dem *H. Pastor* wohl niemand disputiren, aber das ist nicht zu dulden dass die Kost zu dem Ende gereicht wird, eine Winckel-Schule zum Nachtheil des Königlichen *Trivials* zu unterhalten. Solte nun die angeführte Ausflucht gelten, so würde einem jeden auch allhier mitten in der Stadt erlaubet seyn, eine *privat information* zu *établiren*, und viel Kinder an sich zu ziehen, wenn er nur neben der *information* ihm auch die Kost zu reichen *resolvirte*. Und würde solcher Gestalt die Königliche Schule ihres habenden *privilegii*, wehning oder nichts verbessert seyn.

Heller ikke denne Klage førte til nogen Bedring. Skolen i Sommersted eksisterede videre, skønt Lærerne i Haderslev vedblivende var utilfreds dermed. Saaledes giver Rektoren i forskellige Skoletaler sin Misfornøjelse Udtryk, og i 1734, da den nye Skolebygning i Smedegade blev indviet, holdt han en lang fri latinsk Tale om Fordelen af de offentlige latinske Skoler for Privatskoler, hvorved han naturligtvis sigtede til Sommersted Skole¹⁾.

En af Rektor Overbecks Efterfølgere, Lorenz Bjørnsen²⁾, som selv havde været Elev i Sommersted Præstegaard, priser derimod i høje Toner Pastor Wøldikes Gerning som Lærer og Præst: »Grosser Gott!«, siger han, »was war Sommersted damals für ein gesegneter Ort. Da suchten zehne hin, wenn Hadersleben kaum eines einzigen habhaft werden konnte.«

Bjørnsen havde ikke noget mod Skolen i Sommersted, han tænkte med Glæde tilbage til sine Ungdomsdage i den kønne gamle Præstegaard, og kunde ogsaa roligt gøre det, da Konkurrencen fra Skolen i Sommersted var ophørt, 2 Aar før han blev Konrektor ved Skolen³⁾.

¹⁾ Talen er ikke bevaret. Sønnen Nicolaus Georg Overbeck gav den til Rektor Adolph Rudolph Brincken, som siger, at den aflægger Vidnesbyrd om »einen achtungswürdigen Schulmann«. Niemanns Miscellaneen I (1798), 188 A og »Der Sammler« 9. Stück (1798) S. 929.

²⁾ Se P. T. 1921 S. 127. Hans Hustru hed Barbara og blev begravet 21/8 1761.

³⁾ En Slags Fortsættelse fik Skolen dog i Stepping i Aarene 1760 til ca. 1764, — jævnfør J. Brodersen: Fra gamle Dage (1913) Side 108.

Fortegnelse over Dimitterede fra Sommersted.

Nogen samtidig Fortegnelse over de herfra dimitterede kendes ikke, og har vel heller aldrig eksisteret. Præstegaardens Arkiv er brændt i Begyndelsen af det 19de Aarhundrede¹⁾. Nedenstaaende Fortegnelse kan ikke gøre Regning paa Fuldstændighed, thi selv om Københavns Universitets Matrikel, der er Hovedkilden til vor Viden, som Regel anfører Skolens Navn, saa kan adskillige fra Sommersted skjule sig under Anførslen »privat dimitteret« eller først have været immatrikuleret i Udlandet.

Den derefter vigtigste Kilde til vor Viden er Rhodes »Samlinger til Haderslev Amts Beskrivelse«. Kbhvn. 1775, og det er i Virkeligheden fra dette Værk, at de dimitterede kendes, som kun eller først har været immatrikuleret i Udlandet eller i Kiel. I selve Matriklerne findes ikke Oplysninger om de indskrevnes tidligere Skolegang, og der kan efter velvillig Meddelelse fra Stadtarchivar Dr. Gundlach i Kiel ejheller i Kieler Universitetets Arkiv ses at findes Oplysninger herom.

Biografiske Oplysninger, der let kan faaes andetsteds, er ikke anført, kun Vedkommendes Dødsaar og Stilling, hvorfra der da let kan gaaes videre. Derimod er Oplysningerne om Skolegang og Universitetsuddannelsen gjort saa fyldige som muligt, og navnlig er der overalt gjort Rede for den Hjemmel, der haves for at medregne vedkommende under de fra Sommersted dimitterede.

Listen omfatter 22 Navne fra den gamle Peter Wøldikes Tid. Af disse kan de 21 med Sikkerhed og 1 — Nr. 3 — med meget stor Sandsynlighed henføres til Sommersted. Af disse 22 Elever — af hvilke Nr. 1 dog dimitteredes fra Haderslev Skole — er mindst de 20 født i Haderslev Amt, og de 17 er Præstesønner. Med Hensyn til Universitetsuddannelsen, da er 14 først gaaet til København, 8 først til Udlandet eller Kiel, og af de 14 har mindst 6 senere besøgt Udlandet, medens kun 3 af de 8, der først gik til Udlandet, ikke senere har besøgt Københavns Universitet. Af disse 22 blev 4 senere Præster, 2 døde i Skolegerning, 2 som Jurister, 1 døde ung og om 3 vides ikke Besked.

Fra den unge Peter Wøldikes Tid anføres 44 Navne, af hvilke 2 — Nr. 28 og 41 — ikke er helt sikre, og 1 — Nr. 50 — tvivlsom. De 3 sidste — Nr. 64—66 — er ikke dimitteret fra Skolen, men ved Wøldikes Forflyttelse til Haderslev overgaaet til anden Undervisning. Med Hensyn til Afstamning og Livsgjerning er Billedet her et noget andet end i Faderens Tid. Kun ca. 11 er født i Haderslev Amt, 8 kan Fødestedet ikke opgives for, og af de resterende 25 er

¹⁾ Jævnfor W. Jensen & H. Kochendörffer: *Schriften des Vereins für Schleswig-Holst. Kirchengeschichte* 2. R. VII. (1923), S. 330.

kun 6 født i Hertugdømmet, men 18 i Nørrejylland og 1 i Helsingør. Kun ca. 15 synes at have været Præstesønner, om 8's Forældre kan der ikke siges noget, de resterende 21 er fra Borgerhjem og Godejerhjem. Der kendes kun 4, som først har været i Udlandet eller Kiel, og af dem har kun 1 ikke senere besøgt Københavns Universitet. Af disse 44 blev 19 senere Præster, 2 fik civile Embeder, 2 blev Officerer, 4 Godsejere, og om 17 vides ikke Besked.

Disse Oplysninger svarer forøvrigt godt til hvad der vides om Universitetsbesøg af Haderslev Skoles Dimittender.

1. ca. 1700. Ikke dim. Jørgen Monrad, født $19/6$ 1684 i Aastrup Præstegaard, imm. Rostock $7/5$ 1702: Georgius Monradus Hatherslebensis, Kapellan i Aastrup 1705, død $21/7$ 1762 som Sognepræst sstds.¹⁾
2. 1702. Andreas Wøldike, født $29/8$ 1687 i Sommersted Præstegaard, imm. Kbh. $20/7$ 1702: »Andreas Wøldiche (var: Wøldicke) 15 aar«, baccalaur sstds. $16/5$ 1703: »Andreas Wøldicke«. Wittenberg 1703, Feltpræst 1709, død $13/10$ 1770 i Viborg som Biskop.
3. 1708. Jens Jakobsen Hygom, født $8/11$ 1690 i Hygum Præstegaard²⁾. Imm. Kbh. $17/7$ 1708: »Jensenius Jacobæus (K. M.: tilføjer: Hygum) 17 Aar. E. privata« (sammen med 4 andre), baccalaur sstds. $16/5$ 1711: »Janus Jacobæus Hygum«, nævnt lige før Broderen (se Nr. 5), kand. theol. $30/3$ 1714, død $8/2$ 1763 i Randrup (Ribe Stift) som Sognepræst.
4. ca. 1708. Hans Wøldike, født 1689 i Sommersted Præstegaard, imm. Kbh. $21/1$ 1713: »Johannes Woeldike, Haderslebia Cimper«, kand. theol. $14/3$ 1713, udenlands, Feltpræst 1715, død 1754 som Sognepræst i Odense S. Hans, hvor han siden 1722 tillige var Garnisonspræst »ej alleene i det danske, men endog ... i det tyske Sprog« (Kirk. Saml. 3. R. V, 162).

¹⁾ Jævnfør Aastrup Kirkebog $11/5$ 1697: »kom min Søn Jørgen til Sommersted, Gott gebe zur glücklichen Stunde« og Selvbioграфи i Staatsarchiv Kiel. MS Nr. 174 (O. H. Møller: Collectanea 1754), hvor det hedder: »wie mich denn mein seliger Vater bis in mein elftes Jahr selber unterrichtet hat; hernach aber nach Sommersted auf 3 Jahr in die Unterweisung des H. Pastor Petri Wöldicke gethan, und darauf in die Königliche Schule zu Hadersleben geschickt« Han er altsaa ikke dimitteret fra Sommersted.

²⁾ Hans Moder Karen Jensdatter Buch var Søskendebarndatter til Wøldikes Kone, og hans Broder (Nr. 5) dimitteredes 1710 af Wøldike.

Faderen Jakob Pedersen Hygom (1657—1755) var Student fra Ribe (Indbydelsesskrift Ribe 1920, Side XXXIX).

5. 1710. Peder Jakobsen Hygom, født $22/_{11}$ 1692 i Hygum Præstegaard, Broder til Nr. 3. »St. priv. af Wøldike i Sommersted« (Wiberg I, 25)«. Imm. Kbh. $22/_{7}$: »Petrus Jacobæus Hygum, e privata 18 Aar« (sammen med 6 andre) baccalaur sstds. $16/_{5}$ 1711, Kiel $30/_{3}$ 1715: »Petrus Jacobi Hygom Slesvicensis«, pers. Kapellan i Lintrup $5/_{12}$ 1718, død 1765 i Aarhus som Biskop.
6. 1710. Christian Outzen, født ca. 1692 i Roest, Søn af Ridefoged Ditlev Outzen. »Fra Sommersted rejste han 1710 til Universitetet i Jena« (Rhode S. 486). Imm. Jena $11/_{5}$ 1710: »Christian Autzen Hadersleben«, Halle, Kbh. $1/_{5}$ 1713: »Christianus Autzen Haderslebia-Holsatus 21 an«. Kompastor Toftlund 1723, død 1758 i Toftlund i sit 68de Aar som Sognepræst.
7. 1711. Joachim Bruhn, født $20/_{6}$ 1692 i Haderslev, Søn af Borgmester Arend Bruhn¹⁾. Undervist hjemme af kand. theol. Peter Schneider²⁾, og fra 1701 i over 9 Aar i Sommersted, hvor han »profectus in latinitate, sowohl als auch in studio theologico gemacht.« Studerede Wittenberg 1711—14. $26/_{2}$ 1723 4de Lærer i Haderslev³⁾. Død 1728⁴⁾.
8. 1712. Claus Schumacher, født i 1693 i Stepping Præstegaard. »Af den bekendte Hr. Wøldike i Sommersted informeret« (Rhode S. 346). Imm. Jena $25/_{5}$ 1712, Wittenberg, Kbh. $27/_{4}$ 1723: »Claudius Schumacherus Haderslebiensis, æt. 30« adjungeret Faderen 1724, død 1738 som Sognepræst i Stepping.
9. 1712. Gottfried Schumacher, født ca. 1695 i Stepping Præstegaard, imm. Jena $25/_{5}$ 1712, og Wittenberg. Adjungeret Herredsfoged i Tyrstrup Herred $21/_{12}$ 1726, død 1746 (Rhode S. 533, Pers. Tids. 17, 301 og Familien Jantzen S. 39)⁵⁾.

1) Døbt $26/_{6}$ ifølge Aastrup Kirkebog 1692: »Dom. V. Trinit liess hr Burgermeister Arend Brun seinen Sohn Joehum tauffen, welchen Ich bey der Tauffe gehalten. Joachim.«

2) Se Acherlis: Aus der Geschichte des Haderslebener Johanneums I, S. 40 Nr. 237.

3) Indsat $23/_{4}$ ifølge Aastrup Kirkebog 1723 $33/_{4}$: »Am jährlichem Busstage (Store Bededag) loco Soltwedelij introductus est quartus Conradus Brun,« hvor Fornavnet dog er galt anført.

4) Ligtale i Haderslev Kirkearkiv Acta 7 c Nr. 2, jævnfør Acta 7 b Homagiald 2. 4. 1723... og Pers. Tids. 42, 139.)

5) Farfaderen til disse 2 Brødre, Gottfried Schumacher — jævnfør Note 3 Side 1 — døde 1675 som Postmester og Borgmester i Haderslev. Enken, Salome Jansen, ægtede 1677 med kgl. Tilladelse af $14/_{4}$ Efterfølgeren Arend Brun, død 1705, og blev i et senere Ægteskab med Anna Eleonora Hoyol, Datter af Amtsskriver Boldewin Hoyol og Elisabeth Ludolf, Fader til ovennævnte Joachim Bruhn (Nr. 7).

10. 1712. Peter Wøldike, født $17/10$ 1692 i Sommersted Præstegaard. Imm. Wittenberg 1712, ikke i Leipzig, men baccalaur sstds. Vinter 1714: »Pe. Woldicke Hatterslebia Holsat.«, Kbh. $3/2$ 1717: »Petrus Woldiche Holsatus, antea civis Wittenbergensis 25 Aar.« Huslærer Frederiksborg 1717—22, kand. theol. 1722, adjungeret Faderen 1722, alene $31/8$ 1724, og fortsatte Skolen til $9/10$ 1750, da han blev kaldet til Haderslev, som Præst ved Fruekirken og Provst. Død $14/5$ 1759 i Haderslev som Provst.¹⁾
11. 1714. Jakob Wøldike, født 1694 i Sommersted Præstegaard, imm. Kbh. $14/7$ 1714: »Jacobus Woldiche, 18 Aar, e privata« (sammen med 4 andre), baccalaur sstds. $5/6$ 1715: Jacobus Woldiche (var: Wøldike), imm. Wittenberg 1716, og død der 1716.
12. 1714. Godske Eskildsen Müller, født 1699 i Haderslev²⁾, og »fra Hr. Wøldikes Information rejste han paa tyske Universiteter, og efter tre Aar til Kiøbenhavn« (Rhode S. 358), hvor han imm. $13/7$: »Gotskuis Eskelinus Müller 18 Aar. E Privata« (med 7 andre), baccalaur sstds. $28/5$ 1718: »Gotschius Eskelinus Müllerus«. Samme Aar Hofmester paa Schackenberg, $14/5$ 1729 Sognepræst i Vonsild, død $10/1$ 1741 i Møgeltønder som Sognepræst.
13. 1715. Otto Christensen Riese, født 1697 i Agerskov Præstegaard, »Gik i sin Ungdom fra Hr. Wøldikes Information i Sommersted 1715 til Universitetet i Kiel.« (Rhode S. 481), imm. Kiel $28/7$ 1715: »Otho Riese Haderslebiensis novitius«. Jena (ikke i Matriklen), Kbh. $27/7$ 1921: »Otho Risius, iam antehac in aliis academiis sex annorum studiosus«. Kapellan hos Faderen $9/2$ 1729, død $/10$ 1779 i Agerskov som Sognepræst.
14. 1716. Georg Eichel, født $29/3$ 1697 i Bektøft Præstegaard. Egenhændigt latinsk Anbefalingsbrev fra P. Wøldike til Københavns Universitets Rektor og Professor i Hostrup Kirkearkiv³⁾. Imm. blandt de 11 bedste Kbh. $11/7$ 1716: »Georgius Eichel 19 Aar. (D. M. tilføjer: e privata institutu.)« Pastor i Hostrup (Slux Herred, Tønder Amt) 1721, død 1767 i Hostrup som Sognepræst.

¹⁾ Jævnfør Begråbnis Matricul 1781 Nr. 68 i Kirkearkivet.

²⁾ Wibergs Oplysninger II, 417 skyldes vist en Forvekslingsfejl. Jævnfør Aastrup Kbg. $15/6$ og $9/10$ 1729.

³⁾ Anbefalingsbrevet er dateret: »Sommerstedæ IX Cal. Jan. A. O, R. MDCXVII«, men Aarstallet er fejlskrevet for MDCCXVII, hvilket blandt andet ses af, at Brevet er skrevet paa Stempelpapir 1716. Det gengives fuldstændigt i Tillæget (S. 21—22).

15. 1716. Marcus Wøldike, født $\frac{25}{11}$ 1699 i Sommersted Præstegaard, imm. Kbh. $\frac{11}{7}$ 1716: »Marcus Wøldiche 16 Aar, e privata« sammen med Tvillingbroderen og 6 andre), baccalaur sstds. $\frac{13}{5}$ 1717: Marcus Wøldiche (da nævnt efter broderen), imm. Wittenberg, Jena, kand. theol $\frac{9}{12}$ 1720, Famulus paa det kgl. Bibl. 1722, Sognepræst i Varde $\frac{13}{7}$ 1728, død $\frac{26}{9}$ 1750 i København Frue, som Dr. theol, Professor og en af Danmarks lærdeste Theologer.
16. 1716. Jørgen Wøldike, født $\frac{25}{11}$ 1699 i Sommersted Præstegaard, Tvillingbroder af foregaaende, med ham imm. Kbh. $\frac{11}{7}$ 1716: »Georgius Woldiche (ikke Wøldiche) 16 aar«, ligeledes baccalaur sstds. $\frac{13}{5}$ 1717: »Georgius Wøldiche.« Imm. Wittenberg, Jena $\frac{23}{10}$ 1719, Lærer ved Metropolitanskolen, som saadan Magister $\frac{19}{6}$ 1726: »Georgius Wøldicke, supremus scholæ Havniensis collegæ«, død 1730 i Hillerød som Rektor ved Frederiksborg Skole.
17. 1719. Johan Anton Bertelsen, født ca. 1699, maaske Søn af Herredsfoged i Nørre Rangstrup Herred Lorens Bertelsen, (hvis Søn Anton, født $\frac{7}{1}$ 1718, 1746 blev Præst i Tyrstrup), imm. Kbh. $\frac{17}{7}$ 1719: »Johannes Antonius Bartholinus 20 Aar, blandt 3 Sommerstadienses Nr. 1.«
18. 1719. Claus Blekingberg, født ca. 1701 i Gram Præstegaard, imm. Kbh. $\frac{17}{7}$ 1719: »Claudius Blechingberg 18 Aar, blandt 3 Sommerstadienses Nr. 2,« baccalaur sstds. $\frac{13}{6}$ 1720: »C. B.« Praktiserede som stud. jur. i Norge, hvor Faderen var født i Blecken ved Bergen, ifølge Rhode S. 399.¹⁾
19. 1719. Bent Kjeldsen Jerne, født ca. 1700, vel i Jerne, imm. Kbh. $\frac{17}{7}$ 1719: »Benedictus Chiliani Iernæus, 19 aar, blandt 3 Sommerstadienses Nr. 3.«
20. 1722. Niels Jensen Høstmark, født $\frac{30}{10}$ 1704 i Urlev Præstegaard (Vejle Amt). »Hans Informatoreres vare den lærde Pastor Owe Guldbierg i Barret og siden Hr. Wøldike i Sommersted« (Rhode S. 456), imm. Kbh. $\frac{17}{7}$ 1722: »Nicolaus Jani Høstmarck 19 Aar e priv.« (med 4 andre), baccalaur sstds. $\frac{13}{5}$ 1723, kand. theol. $\frac{22}{8}$ 1724, Sognepræst i Skodborg 1730²⁾, død 1772 i Pjedsted (Vejle Amt) som Sognepræst og Provst for Holmans Herred.

¹⁾ Broderen Frederik Danielsen B., født 1702, er Student fra Ribe (Indbydelsesskrift Ribe 1920, Side XXXXI).

²⁾ Ikke 1723, jævnfør Aastrup Kbg. 1730: $\frac{4}{10}$ ordineret i Haderslev.

21. 1724. Jens Jakobsen Buch, født $\frac{6}{10}$ 1704 i Skodborg Præstegaard. Hans Fader var Sødskendebarn af Wøldikes Hustru, og han selv maa, saaledes som han er indskrevet i Matriklen, have faaet samme Undervisning som efterfølgende Broder. Imm. Kbh. $\frac{15}{7}$ 1724: »Janus Jacobi Buchius 20 Aar, sammen med Broderen eprivata«, baccalaur sstds. $\frac{6}{7}$ 1725: »Janus Buchius«, kand. theol. $\frac{1}{6}$ 1728, Kompastor Hjarup og Vamdrup $\frac{27}{6}$ 1732, død 1759 i Hjarup som Sognepræst og Provst for Anst Herred.
22. 1724. Markus Jakobsen Buch, født $\frac{30}{3}$ 1708 i Skodborg Præstegaard, og Broder til foregaaende. »Fra Hr. Wøldikes Information blev han i sit 16 Aar Student« (Rhode S. 442). Imm. Kbh. $\frac{15}{7}$ 1724: »Marcus Jacobi Buchius 17 Aar, sammen med Broderen eprivata«, baccalaur sstds. $\frac{6}{7}$ 1725: »Marcus Buchius«, Kapellan Øster Linnet (Ribe Stift) $\frac{17}{12}$ 1734, død $\frac{4}{5}$ 1764 i Øster Linnet som Sognepræst.
23. 1727. Oluf Bagge, født ca. 1708 i Linnetskov Skovridergaard i Højrup Sogn. Imm. Wittenberg $\frac{17}{2}$ 1727 fra Sommersted, ifølge Anførsel af $\frac{23}{8}$ 1732 i Prot. Cons. exam. Had. 1732—77 i Kirkearkivet: »Oluf Bagge Linnets hoviensis.«
24. 1727. Kristian Friis Møller, født $\frac{17}{2}$ 1713 paa Møllergaard i Bryrup Sogn, Søn af den store Industrimand Palle Møller og Ide Nikkelsdatter Seidelin, imm. Kbh. $\frac{5}{12}$ 1727: »Christianus Møllerus Fries 17 Aar. (D. M. tilføjer: epriv. Sommersted)«, kom i kongelig Tjeneste 1735, adlet Tuxen $\frac{31}{3}$ 1749, titulær Generalmajor 1775, død 17...
25. 1729. Tyge Thomas Lorenzen, født $\frac{30}{9}$ 1710 i Oxevad Præstegaard, imm. Kiel $\frac{25}{4}$ 1729: »Tycho Thomæus Lorentzen Oxenwadensis Schleswicensis novitius« og Kbh. $\frac{8}{10}$ 1733: »Thyco Thomæus Lorentzen, Hatterslebiensis, Oxenwada-Slevicensis antea civis Kiloniensis«, adjungeret Faderen 1739, død 1758 i Oxevad som Sognepræst.¹⁾
26. 1730. Laurids Søfrensen Worsøe, født ca. 1709 paa Sødringholm, som Søn af Forpagter af Sødringholm, senere Ejer af Vaarsø ved Horsens Søfren Larsen, imm. Kbh. $\frac{18}{8}$ 1730: »Laurentius Sever. Worsøe, eprivata Sommerstediensis informatione 21 Aar.« Vice-

¹⁾ Elev i Haderslev og senere i Sommersted, ifølge Prot. cons. exam. Had. 1737—72, 1737 Nr. 4, fol. 17. Jævnfør Quellen und Forschungen VIII, S. 43, Nr. 311.

- pastor Trige $23/3$ 1736, hvor Præstens Søn var for ung til at faa Embedet (se Nr. 28 Hans Jørgen Bøgh), død $12/7$ 1780 i Blegind som Sognepræst og Provst i Hjeltslev Herred.
27. 1732. Christopher Elias Morville, født ca. 1715, Søn af Krigsraad, Kirkeinspektør Niels Frederik Morville til Brantbjerg (1676—1754), imm. Kbh. $2/8$ 1732: »Christoph. Elias Morville, e priv. Sommersted 17 Aar«, senere Løjtnant og død i Krigen (Lengnick: Morville).
28. 1733 Hans Jørgen Bøgh, født 1714 i Trige Præstegaard, imm. Kbh. $31/7$ 1733: »Johannes Georgius Bøgh 19 Aar. E privata«. Ved hans Faders Død blev hans Svoger Vicepastor i Trige $23/3$ 1736, indtil han $12/12$ 1738 blev kaldet til Trige. Han var da endnu saa ung, at Bispen først ordinerede ham $1/5$ 1739, og $2/5$ samme Aar blev Svogeren Præst i Bleking. Selv døde han $9/8$ 1773 i Trige som Sognepræst.¹⁾
29. 1735. Thøger Hofman, almindeligt kaldet Tycho de Hofman, født $15/11$ 1714 paa Skjærrildgaard i Nebsager Sogn, imm. Kbh. $30/7$ 1735 som Nr. 11 blandt de 17 bedste: »Theocarus Hofman, e Sommersted 19 Aar«, baccalaur sstds. $14/6$ 1736: »Theocarus Hoffmann«, kand. theol. 1738, imm. Göttingen $21/10$ 1738: »Theocharus Hoffmannus in Jutia in prædio Schierildgr. Danus, studio juridico operam do ex Academia Hafniensi«. Død $14/2$ 1754 i København som Højesterets-assessor og kendt genealogisk Forfatter.
30. 1735. Andreas Kønig, født $10/9$ 1716 i Helsingør, Søn af Færgemand Kønne Andersen, imm. Kbh. $30/7$ 1735: »Andreas Kønig 19 Aar. Af 3 e Sommersted Nr. 1«, baccalaur sammesteds $14/6$ 1736, kand. theol. $1/8$ 1740, resid. Kap. Viborg Domkirke $25/8$ 1741, magister $30/7$ 1748: »Dn. Andreas Kønig, pastor Gemmingentis et Lemmensis, ac symmysta ecclesiæ d. Martini civitatis Randrusiensis«. Død $14/3$ 1776 i Aalsø (Randers Amt) som Sognepræst og kendt historisk Samler.
31. 1735. Søren Anker Munk, født $30/11$ 1716 (ifølge Wiberg, men vist snarere 1714) i Horsens, Søn af Købmand Niels Munk, imm. Kbh. $30/7$ 1735: Severinus Ansgarius Munch 21 Aar. af 3 e Sommersted Nr. 2«, kand. theol.

1) Da Svogeren er dimitteret fra Sommersted 1730 og en yngre Broder i 1735, er der god Grund til at antage, at ogsaa Hans Jørgen Bøgh er dimitteret herfra.

- $\frac{1}{7}$ 1738, Sognepræst Børglum $\frac{1}{5}$ 1741. Død $\frac{18}{2}$ 1787 i Kor-
num (Aalborg Amt) som Sognepræst.
32. 1735. Nikolaj Sejdelin Bøgh, født $\frac{17}{8}$ 1717 i
Trige Præstegaard¹⁾, imm. Kbh. $\frac{30}{7}$ 1735: »Nicolaus
Seidelinus Bøg 20 Aar. Af 3 e Sommersted
Nr. 3«, baccalaur sstds. $\frac{23}{8}$ 1738: »Nicolaus Seidelin
Bøg«, kand. theol. $\frac{1}{12}$ 1738, Skibspræst til Algier $\frac{6}{7}$ 1743.
Død $\frac{23}{8}$ 1778 i Kjerteminde som Sognepræst og Provst over
Bjerger Herred. Hans »Lykønskningstale for Kong Christian
dem Syvendes Regering« blev trykt i Haderslev 1764 (Worm
I, 128, jvnf. Biogr. Lex. III, 320 og Saml. til Fyens Hist og
Top. III, 26).
33. 1737. Laurits Damstrøm, født ca. 1718, maaske i
Gudum Præstegaard (Ringkøbing Amt), imm. Kbh. $\frac{31}{7}$ 1737:
»Laurentius Damstrøm 19 Aar. Af 4 ex Sommer-
sted Nr. 1.«
34. 1737. Clavs Petersen, f. ca. 1718, imm. Kbh. $\frac{31}{7}$ 1737:
Claudius Petri filius, 19 Aar. Af 4 ex Sommer-
sted Nr. 2.«
35. 1737. Frederik Christian Carl Holm, født ca.
1718, imm. Kbh. $\frac{31}{7}$ 1737: »Fridericus Christia-
nus Carolus Holm 19 Aar. Af 4 ex Sommersted
Nr. 3.«
36. 1737. Tønnes Rasmussen Lihme, født 1719 i Tem
Præstegaard, imm. Kbh. $\frac{31}{7}$ 1735: Antonius Lime,
18 Aar. Af 4 ex Sommersted Nr. 4, kand. theol. $\frac{17}{2}$
1744, Sognepræst i Seiling (Viborg Amt) $\frac{29}{11}$ 1748. Død
 $\frac{5}{4}$ 1766 i Seiling.
37. 1738. Markus Mørch, født 1718, imm. Kbh. $\frac{31}{7}$ 1738:
Marcus Mørch 20 Aar. Af 2 Sommerstedens-
ses Nr. 1«, baccalaur sstds. $\frac{30}{6}$ 1739.
38. 1738. Andreas Christian Winding, født $\frac{27}{9}$ 1720
i Storning Præstegaard (hans Moder var født Lihme og vist
Søskendebarn til Tønnes Rasmussen Lihmes Fader), imm.
Kbh. $\frac{31}{7}$ 1738: »Andreas Christianus Winding
18 Aar. Af 2 Sommerstedensses Nr. 2«, baccalaur
sstds. $\frac{30}{6}$ 1739, kand. theol. $\frac{1}{2}$ 1743, Kapellan hos Faderen
 $\frac{28}{11}$ 1749. Død $\frac{1}{4}$ 1786 i Storning som Sognepræst.
39. 1740. Niels Langballe, født ca. 1720 i Aarhus, Søn af
Købmand Niels Langballe og Vitte Nikkelsdatter Seidelin,
altsaa Fætter til Nr. 28 og 31, imm. Kbh. $\frac{17}{12}$ 1740: »Ni-
colaus Langballe, 21 Aar. Af 2 e privata Som-
merstadiensi Nr. 1.« baccalaur sstds. $\frac{1}{7}$ 1741, kand.

¹⁾ Fætter til Nr. 28.

- theol. $\frac{5}{9}$ 1744, Kapellan i Ousted (Gl. Skanderborg Amt) $\frac{26}{3}$ 1746. Død $\frac{23}{3}$ 1790 i Ousted som Sognepræst.¹⁾
40. 1740. Søren Langballe, født ca. 1722 i Aarhus, Broder til foregaende, imm. sammen med ham Kbh. $\frac{17}{10}$ 1740: »Severinus Langballe 19 Aar« og ligeledes baccalaur $\frac{1}{7}$ 1741, vistnok ikke den Søren Langballe, som blev exam. jur. 1754 II og døde $\frac{27}{3}$ 1774 i Hobro som Byfoged og Kammerraad.
41. 1742. Johan Stephan Lorentzen²⁾, født ca. 1717 i Oxevad Præstegaard, imm. Rostock $\frac{3}{2}$ 1742: Ioan Steph. Lorenzen Oxemünda Holsatus«. Kbh. $\frac{28}{8}$ 1742: »Johannes Stephanus Lorentzen, Oxenwada-Slesvicensis, hactenus civis academix Rostochiensis 25 Aar«, kand. theol. $\frac{19}{2}$ 1748. Kateket ved Holmens Kirke i København $\frac{6}{7}$ 1750, afsat 1760 som 4de Præst sstds.
42. 1743. Andreas Petersen, født ca. 1722, imm. Kbh. $\frac{30}{7}$ 1743: »Andreas Petersen 20 Aar. Af 2 e schola Sommerstedensi Nr. 1.«
43. 1743. Jens? Møller eller Müller, født ca. 1723, imm. Kbh. $\frac{30}{7}$ 1743: »Ioannes Müller 19 Aar. Af 2 e schola Sommerstedensi«, vistnok baccalaur sstds. $\frac{28}{6}$ 1747: »Johannes (Janus Nicolai filius) Møller.«
44. 1744. Andreas Holm, født 1728 i Løgumkloster, imm. Kbh. $\frac{16}{7}$ 1744: »Andreas Holm, natus in Lygum Closter, e schola Sommerstediensis priv. dimissus, d. 7 Julii a dn. decano D. Ancher senio examinatus«. Imm. Wittenberg 1747—51, konrektor i Haderslev 1757—74 (se Pers. Tids. 42, 132). Død 1790 (ikke 1798) i Løgumkloster som Sognepræst.
45. 1745. Markus Paulsen Markussen, født ca. 1726, vist paa Drenderupgaard i Ødis Sogn, Haderslev Amt, Søn af Forpagter der Poul Markussen, senere Ejer af Ørumgaard i Vejle Amt 1739—1769, død 1775. Imm. Kbh. $\frac{31}{7}$ 1745: »Marcus Pauli Marcussen 19 Aar. Af 11 privat indskrevne, hvoraf 3 e privata Sommerstadiana, Nr. 1«, Ejer af Krastrup i Aalborg Amt 1757—1794, af Vaar sstds. 1760—1794, af Aggersbøl i 1798. Død $\frac{24}{1}$ 1812 hos en Søn paa Høegholm som Justitsraad.

1) Jævnfør Giessing: Jubellærere II, 2, 308.

2) Tvivlsom. Broderen Niels Lorentzen er imm. fra Haderslev Skole (Nr. 322), men Broderen Tyge Thomas L. har været i begge Skoler, jfr. S. 14 A. 1.

46. 1745. Peter Poulsen Markussen, født ca. 1727 vist paa Drenderupgaard, imm. sammen med Broderen Kbh. ³¹/₇ 1745: »Petrus Pauli Marcussen 18 Aar«. Død 1779 paa Agersbøl som Ejer af Ørumgaard og Agersbøl.
47. 1745. Christopher Winding, født ca. 1727, antagelig i Storning Præstegaard, hvor Andreas Christian Winding, der 1738 dimitteredes fra Sommersted, er født, imm. Kbh. ³¹/₇ 1745: »Christophorus Winding 18 Aar. Af 11 privat indskrevne, hvoraf 3 e privata Sommerstadiana Nr. 3.«
48. 1746. Jørgen Hansen, født ca. 1726 Pamhul i Hoptrup Sogn, Søn af Hans Petersen, imm. Kbh. ³⁰/₇ 1746: »Georgius Hansen, Pamhoela Slesuicens. 20 Aar.« Opføres under Randrusiensens, men Rhode S. 390 siger: »Fra Sommersted Skole«, baccalaur Kbh. ³/₇ 1750: »Georgius Hansen«, Kapellan i Hoptrup ¹²/₉ 1760. Død ²⁷/₂ 1799 i Aller som Sognepræst.
49. 1746. Christian Michael Folsach, født ca. 1726, Søn af Ejer af Giessinggaard i Randers Amt fra ca. 1733 Etatsraad Hans Folsach (død 1758). Imm. Kbh. ¹⁶/₁₂ 1746: »Christianus Michael Folsach, e priu. Sommersted, 20 Aar«, adlet 1760, Ejer af Giessinggaard 1758—1793, af Skavngaard i Viborg Amt 1793—1795, Krigs- og Landkommissær, Etatsraad.
- 50.? 1746. Johan Christopher Vogelius, født ca. 1727. Imm. Kbh. ¹⁶/₁₂ 1746: »Joh. Christophorus Vogelius, e priuata, 19 Aar« mellem 2 fra Sommersted, baccalaur sstds. ²⁸/₆ 1747: »Johannes Christophorus Vogelius.«
51. 1746. Knud Jørgen Harlev, født ca. 1728 i Bjerregrav Præstegaard (hans Farmor var fra Storning og i Slægt med Bøgh'erne og Winding'erne), imm. Kbh. ¹⁶/₁₂ 1746: »Canutus Georgius Harleu, e priu. Sommersted 18 Aar.«
52. 1748. Christian Ouw?, født 1728 i Højer¹⁾, imm. Kbh. ⁸/₇ 1748: »Christianus Auv, Hoiero-Tundero-Slesvicensis, nat. ann. 20. Eschola privata dn. pastoris Sommerstadiensis.«
53. 1748. Lorentz Bjørnsen²⁾, født 1728 i Sønderborg, Søn af Transportforvalter, imm. Kbh. ²⁹/₇ 1748: Lauren-

¹⁾ Kirkebog Højer 1701—1734 mangler.

²⁾ Hans Moder var Datter af Præsten Andreas Peterfen Arnkiel i Moltrup og Søster til den yngre Peter Wøldikes Hustru, hvilket forklarer, at han gik i Skole her istedetfor i Sønderborg.

- tius Biørnsen, Sommerst. 20 Aar, blandt de 24 bedste Nr. 24«, baccalaur sstds. $\frac{30}{6}$ 1749, konrektor Haderslev 1752 (se Pers. Tids. 42, 127). Død 1784 i Stenderup som Sognepræst.
54. 1748. Ulrik Adolf Warming, født ca. 1726 vistnok i Seem under Ribe, imm. Kbh. $\frac{29}{7}$ 1748: »Ulricus Adolphus Warming 22 Aar. Af 3 Sommerstadienses e ducatu Nr. 1.«
55. 1748. Jens Petersen, født ca. 1728, imm. Kbh. $\frac{29}{7}$ 1748: »Jensenius Petri filius 20 Aar. Af 3 Sommerstadienses e ducatu Nr. 2.«
56. 1748. Henrik Lange, født ca. $\frac{31}{3}$ 1730 i Maltbæk Præstegaard Malt Sogn, imm. »Efter 5 Aars Information i Sommersted« (Rhode S. 458) Kbh. $\frac{29}{7}$ 1748: »Henricus Lange 18 Aar. Af 3 Sommerstadienses e ducatu Nr. 3«, Huslærer i Øsby Præstegaard 1749, Kapellan i Stenderup 1760—61 Pastor Skodborg $\frac{5}{8}$ 1763. Død 1789 i Skodborg som Sognepræst.¹⁾
57. 1750. Hans? Trelund, født ca. 1731. Imm. Kbh. $\frac{29}{7}$ 1750: »Iohannes Trelund 19 Aar, af 3 Sommerstadienses Nr. 1.
58. 1750. Fredrik Holst, født ca. 1725. Imm. Kbh. $\frac{29}{7}$ 1750: »Fridericus Holst 25 ar, af 3 Sommerstadienses Nr. 3.«
59. 1750. Knud Rasmussen Storm, født ca. 1731 i Hornslet Præstegaard, imm. Kbh. $\frac{29}{7}$ 1750: »Canutus Storm 19 Aar af 3 Sommerstadienses Nr. 2.« Sognepræst i Feldballe (Randers Amt) $\frac{5}{3}$ 1762. Død $\frac{16}{5}$ 1799 i Feldballe som Sognepræst.
60. 1751. Martin Friedrich Lihme, født $\frac{20}{12}$ 1733 i Haderslev, Søn af Guvernør i Guinea Fredrik Lihme (1695—1747), imm. Kbh. $\frac{10}{5}$ 1751: »Martinus Fridericus Lihme, natus Hatherslebixæ a. 1733, filius beati Friderici Lihme gubernatoris olim castri della Mina in Guinea, civibus nostris juxta novellam anni 1743 adscriptus fuit (se under Peter Wedel Nr. 61) commendatus testimonio plurissimo reverendi domini Petri Wøldike dato Sommersted ipsis nonis Aprilis proxime præteritis. $\frac{1}{4}$ 1751. Feltpræst.

¹⁾ Hans ældre Broder Johannes ($\frac{21}{8}$ 1722) imm. Kbh. $\frac{30}{7}$ 1744 e schola Haderslev (Nr. 337), var fra 1755—1759 Sognepræst i Halk.

- Præst Tøstrup, Sli Herred i Angel Gottorp Amt 1764—1777. Død 1807 som Forfatter og Privatlærer i Pløen¹).
61. 1751. Peter Laugesen Vedel, født 1730 i Nustrup Præstegaard (Ribe Stift), imm. Kbh. $10/5$ 1751: »Petrus Wedel, in Hatherslebiensis præfecturæ pago Nustrup natus a. 1730, filius pastoris ecclesiæ, quæ Christo illic dicata est, adscriptus est numero civium nostrorum juxta constitutionem regiam anni 1743 d. 15 martii, commendatus sc. testimonio sæpe laudati viri, domini Petri Wøldike, dato ipsis Nonis Aprilis proxime præterlapsis«, kand. theol. $15/9$ 1753, Sognepræst i Vollerslev (Præstø Amt) $3/10$ 1760. Død 1796 i Vollerslev som Sognepræst.
62. 1751. Gotthardt Hansen, født $15/6$ 1731 paa Kogsbøl Ladegaard i Emmerlev Sogn, Tønder Amt, imm. Kbh. $23/6$ 1751: Gotthardus Hansen Emmeclevo-Slesvicensis, commendante tabula publica Latina elegantissima viro plurimum venerabili domino Petro Wøldike nomarchiæ²) Haderslebiensis præposito etc. ætatis XXI, kand. theol. $12/1$ 1754 Kapellan i Visby (Lø Herred, Ribe Amt) $12/11$ 1756. Død 1815 i Mjolden (samme Herred) som Sognepræst fra 1759.
63. 1751. Jens? Outzen, født ca. 1730, maaske i Toftlund Præstegaard³), imm. Kbh. $30/7$ 1751: Ioannes Outzen (e. priv.) Sommerstadiensis 20 Aar«, baccalaursstads. $9/8$ 1753: »Johannes Outzen.«
64. 1752. Johan Quedensen Harboe, født $2/2$ 1732 paa Vesterlands Føer i S. Laurentii Præstegaard, Søn af Philip Quedensen, opkaldt efter Morfaderen Johan Harbo, Sognepræst i Broager, Provst i Sønderborg Provsti, som »lod ham undervise af Hr. Wøldike i Sommersted, siden af Pastor Oest i Neukirken (Husby Herred) i Angeln og satte ham endelig i Schlesvig Domscole« (Rhode S. 329). Stud. Rostock 1752 (ikke i Matriklen), Wittenberg, og Kbh. $13/10$ 1757: »Johannes

¹) Hans Skrifter findes opregnet i B. Kordes, Lexikon der Schleswig-Holsteinischen und eutinischen Schriftsteller (1797) S. 209.m

²) Var ikke Herredsprovst, men præposituræ Haderslebensis præpocitus.

³) Præsten i Toftlund Christian Outzen var imm. fra Sommersted (Nr. 6). Sønnen Ditlev Christian Outzen er dog imm. 1744 fra Ribe. Og en anden jævnaldrende Ioannes Outzen er imm. fra Ribe $29/7$ 1752 »i 22de Aar«. En Christianus Outzen imm. fra Haderslev $29/8$ 1753 »29 Aar gl.« kan maaske snarere være Broder, og mindre sandsynligt den Georgius Outzen, som imm. fra Altona $13/11$ 1753 »23 Aar gl.«

- Quedensen Harboe, in insula Føer natus 1732, academiæ Rostockiensis et Wittenbergensis civis«. Kand. theol., Præst i Hoptrup (Haderslev Amt) ¹⁷/₇ 1761, død 1789 i Hoptrup som Sognepræst.
65. 1752. Claus Jessen Thomsen, født ca. 1730 i Klixhøl, Tønder Amt, imm. Kbh. ¹²/₈ 1752: »Nicolaus Iessen Thomsen, Clixbula-Tonderensis, qui informatione usus viri plurimum reverendi, præpositi nunc Haderslebiensis, domini Petri Wøldike a. 1748 in gymnasium regium Altonaviense abiit, ubi studiorum causa per biennium commoratus est. 1773 Pastor paa den lille Hallig Grøde i Husum Amt, død 1780 paa Grøde som Sognepræst.
66. 1757. Peter Wøldike, født 1738 i Sommersted Præstegaard, imm. Kbh. ³⁰/₇ 1757 blandt de 14 bedste som Nr. 5: Petrus Wøldike, e priv. cum testimonio rectoris Fridericoburgensis¹⁾ 19 Aar,« baccalaur sstds. ²⁸/₇ 1758: »Petrus Petri filius Wøldike«. Død i København som Postforvalter.

Tillæg.

Magnifice²⁾ Dne. Rector, Magistri atque Doctores artium celeberrimi, Patroni atque Fautores Maximi.

Arduis pronos relabi posse montibus rivos, et Tiberim reverti, se credere velle, Lyræ Latinæ Princeps³⁾ minatur, quando libros Panæti Socraticamque domum mutare loriceis, pollicitum meliora Iccium, comperit. Eheu quoties id evenit, sit, qui in Scholis enutriuntur ad artes, cum capax ingenium quoque (Arcades enim et Boetii, quid nostrâ?) inde à teneris, plurimis ditarunt opibus, in patentes Academiæ auras emissi, ad hunc finem, ut landabili illustrium Virtutis Censorum calculo, non esse à se profusos inutiliter studiis impensos nummos, tandem aliquando comprobent, nihilo tamen minus, licet longè meliora pacis studia, quàm militiæ, cognatis et informatoribus promiserint, sublimen omninò de se spem decoquant, Cereris Bacchique succis suffocatas Musas consepelire Martio pulvere sustinentes, quasi pulcrum putarent, pro salute Patriæ pugnando in se sui que generis grassari viscera. Furfuris hujus jam septem, nisi calculum notitia fällit, umbris quoque meis egressos, ad infernales belli flammæ, ex Apollinis ad Gradivi castra transfugas deploro.

Verum enim verò ducta longe multoque meliori metallo præcordia secum ad Vos defert Juvenis egregius, patrii non degener animi,

1) Som var hans Farbroder, ovennævnte Nr. 16.

2) Original i Hostrup Kirkearkiv. Venlig meddelt af Pastor Jørgen Hansen i Hostrup til Forfatteren.

3) Horats, Carm. I 28, 10—16.

qvem pulvinaribus Vestris cultorem admoveo. Ille est *Georgius Eichelius* inelyti Vestræ Urbis Consulis Dn: D: *Johannis Eichelii*, patruelis. Patre usus est, dudum ad superos recepto, Viro pl. *Reverendo Clarissimo doctissimo: Dno Christiano Eichelio*, Pastore ad gregem Christi in Boeftoftanis ac Thueslundii sub dioecesi Ripensi, indelibis memoriæ. Qvi et ipse qvondam cum recens in has oras concederem, torno nostro scholastico sublimioribus ornamentis suscipiendis exasciatus fuit.¹⁾ Cujus in vacuas sedes, post fata Viri missus est loco vitâque prolixâ dignissimus pl. R. Dn. *Paulus Christianus Boldichius Helsingâ-Seelandus*.

Mater verò, qvæ peperit hunc meum *Eichelium*, erat gloriosa sui sexus gemma, Dna *Christina Boëthia*. Hi celebres apud nos huic suo filio Parentes primum (anteqvam luctum ambo pro risu relinqverent) A. O. R. MDCXCVII. Die XXIX Martii.

Ortu tam præclaro, ingenioque neutiquam spernendæ capacitatis exornatus, abundare artibus ac circumfluere literis longè ditioribus potuisset, qvi præsertim hoc breve biennium, qvod me teste et monitore ad Parnassi radices egit, non segniter transegit, nisi â nuptiis et funeribus cognatorum, nec non â proprii corporis debilitatibus, plurimum remoræ pertulisset. Assecutus est nihilo secius in trivio nostro fundamenta, qvibus sublimia qvæque superstrui posse sperem. Haud enim intermissum est qvicqvam earum rerum, qvibus puerilis ætas instrui solet. Profecit in Latinitatis ligato solutoque stylo, ex præceptis et utriusque ævi scriptoribus. Nec nulla fuit ejus industria in Græcis et Hebraicis. Addidit stylo auxilia ex Rhetoricâ, rationi ex Logicâ, prudentiæ ex Ethicâ, Scientiæ ex Geographiâ et Historiâ. Omnibus tamen vilioribus merito divina anteposuit eloqvia. Cumque literæ sint ejusmodi, animus est longe ante literas. Nec enim qvod â bonis moribus ac pietate deflecteret, ullum notare hoc biennio datum est vestigium. Præterea tantis Deus naturæ vocisque donis eum ornavit, ut latere non possit. Nec seductores ad eum corrupendum valebunt, qvem ingenita mentis constantia tuebitur, qvi sub oculis tam Illustris patruis versabitur, qvi ab ore nutuque Vestro, purioris doctrinæ per totum arctoum orbem antistitum celeberrimorum, pendeat. [Su]scipite igitur, benedicente Domino Jesu, optimi voti juvenem [i]n clientelam obseqviumque vestrum, nec suscepisse unqvam fraudi, sed emolumento sit, ac patriæ ornameto eveniat! pr.

Illustrium nominum Vestrorum Patroni Maximi Venerator humillimus
Petrus Wöldicke Eccl. Sommerstedicæ ad Hatterslebiæ præco.²⁾

Sommerstedæ IX: Cal: Jan: A. O. R. MDCXCVII.³⁾

¹⁾ Christian Eichel blev Kapelan i Bøftoft 24. 4. 1688; i Foraaret 1685 kom Wöldicke til Sommersted (jfr. S. 2 A. 5). Eichel har derfor sandsynligvis været Wöldickes Elev (torno nostro scholastico) i Haderslev, ikke i Sommersted. En bestemt Afgørelse kan ikke gives, da Wittenberg Matriklen kun er trykt indtil 1602.

²⁾ Derefter er tilføjet med en anden Haand, først et gennemstreget »Petrus Wöldicke«. og derunder »E privata/Georg Eichel«.

³⁾ Aarstallet galt for MDCXVII, hvilket blandt andet fremgaar af, at Brevet er skrevet paa Stempelpapir 1716.